

Alternatywne formy finansowania polskich przedsiębiorstw – znaczenie i kryteria wyboru

Paulina Filip¹, Mariola Grzebyk², Sylwia Bulwa³

Wstęp

Procesy finansowania przedsiębiorstwa można rozpatrywać z wielu punktów widzenia. Najczęściej stosowany podział rodzajów finansowania na wewnętrzne i zewnętrzne określony jest według kryterium pochodzenia kapitału. Finansowanie wewnętrzne, czyli samofinansowanie jest traktowane jako podstawowe źródło finansowania gwarantujące dalszy rozwój przedsiębiorstwa i osiągnięcie przez właścicieli określonych korzyści. Należy pamiętać, że finansowanie działalności wyłącznie kapitałem własnym wprawdzie pozwala zazwyczaj utrzymać płynność finansową, jednak ogranicza i spowalnia rozwój przedsiębiorstwa, który jest warunkiem walki z konkurencją. Ze względu na te ograniczenia firmy coraz częściej poszukują niekonwencjonalnych, alternatywnych źródeł finansowania, jakimi są różne formy finansowania zewnętrznego. Dziś większość przedsiębiorców bez względu na formę, rodzaj i przedmiot prowadzonej działalności zmuszona jest do poszukiwania alternatywnych źródeł jej finansowania.

Celem głównym artykułu jest przedstawienie zakresu korzystania z zewnętrznych źródeł przez małe i średnie przedsiębiorstwa (MŚP) jako alternatywnej formy finansowania działalności gospodarczej. Celem uzupełniającym jest ukazanie ograniczeń prowadzenia działalności gospodarczej w Polsce, w tym istoty aktywności gospodarczej i utrzymania się przedsiębiorstw na rynku. Analizę struktury i form finansowania przedsiębiorstw w Polsce przedstawiono dla lat 2003–2012. Ponadto dokonano oceny stopnia korzystania z zewnętrznych form finansowania, przedstawiono bariery w ich korzystaniu oraz ukazano sposoby ich niwelowania. W toku postępowania analitycznego posłużono się badaniami wtórnymi opartymi głównie na raportach Głównego Urzędu Statystycznego, Agencji Rozwoju Innowacji, Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości i innych instytucji monitorujących ten sektor oraz badaniami własnymi.

¹ Dr Paulina Filip, Katedra Finansów, Wydział Ekonomii, Uniwersytet Rzeszowski

² Dr Mariola Grzebyk, Katedra Ekonomiki i Zarządzania, Wydział Ekonomii, Uniwersytet Rzeszowski

³ Sylwia Bulwa, Zamiejscowy Wydział Nauk Ekonomicznych w Tarnobrzegu, Wyższa Szkoła Handlowa w Kielcach.

Charakterystyka zewnętrznych źródeł finansowania przedsiębiorstw

Realizacja określonych celów przedsiębiorstwa jest warunkowana adekwatnym doborem i alokacją kapitału. Każde przedsiębiorstwo do wykonania założonych zadań potrzebuje więc kapitału, dzięki któremu będzie mogło finansować wydatki zarówno bieżące, jak i rozwojowe [Bielawska 2000: 45]. Należy jednak pamiętać, że decyzje finansowe podejmowane przez zarządzających przedsiębiorstwem wymagają znajomości podstawowych cech i funkcji kapitału, które określa się według różnych punktów odniesienia. Można tu wyróżnić między innymi: strukturę kapitału jednostki, czyli relację między kapitałem własnym i obcym, wspomniane wyżej kryterium pochodzenia kapitału czy okres finansowania, zgodnie z którym możemy mówić o kapitale długo- i krótkookresowym [Dziawgo, Zawadzki 2011: 38; Sieradzka 2014: 27–40].

Klasyfikacja źródeł finansowania przedsiębiorstw, z jaką spotykamy się najczęściej w literaturze przedmiotu, dokonywana jest według kryterium określającego pochodzenie kapitału. Dokonując podziału źródeł finansowania jednostek gospodarczych zgodnie z wymienionymi przesłankami, można wyróżnić finansowanie wewnętrzne i zewnętrzne.

Finansowanie wewnętrzne można podzielić na: wewnętrzne finansowanie własne, czyli tak zwane samofinansowanie obejmujące zysk zatrzymany i amortyzację oraz wewnętrzne finansowanie obce dotyczące rezerw. Dodatni wynik działalności operacyjnej przedsiębiorstwa jako najważniejsze źródło finansowania stanowi sytuację, w której uzyskane przychody są wyższe od poniesionych kosztów i pozwalają na kontynuację działalności gospodarczej, a w dalszej perspektywie również na pokrycie wydatków o charakterze rozwojowym.

Finansowanie zewnętrzne to takie finansowanie, w wyniku którego pojawia się kapitał pochodzący spoza jednostki. Obejmuje ono trzy podstawowe elementy, to jest:

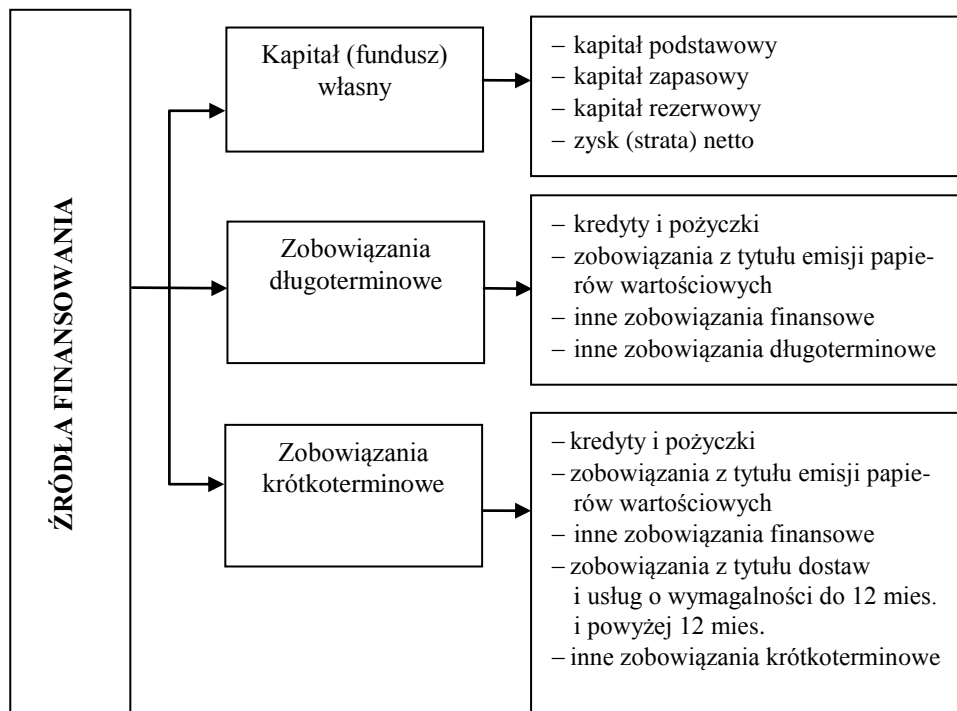
- finansowanie własne zwiększające kapitał własny spółki polegające na emisji i objęciu nowych akcji czy też udziałów,
- finansowanie obce za pomocą zaciągniętych pożyczek, kredytów i innych zobowiązań zwiększających kapitał obcy jednostki gospodarczej,
- finansowanie mieszane o cechach zarówno kapitału własnego, jak i obcego.

Reasumując powyższe, finansowanie przedsiębiorstwa należy traktować jako złożony proces zwiększania lub pomniejszania funduszy i kapitałów w różnych formach i postaciach [Łyszczak 2010: 86–94].

Źródła finansowania przedsiębiorstw uwzględniające zarówno kryterium pochodzenia kapitału, jak i kryterium okresu, na jaki dane środki finansowe są udostępnione jednostce, zostały przedstawione na rys. 1.

Wykorzystywanie przez przedsiębiorstwa zewnętrznych źródeł finansowania determinowane jest dostrzeżeniem i chęcią wykorzystania nowych perspektyw rozwoju lub, z drugiej zaś strony, potrzebą redukcji problemów związanych z płynnością finansową. Wymienione wcześniej finansowanie zewnętrzne własne zależne jest od form prawnych przedsiębiorstwa, takich jak: wniesione wkłady i udziały, kapitał z tytułu sprzedaży akcji czy wpłaty wpisowego. W ramach zewnętrznego finansowa-

nia obcego istnieje wiele form, w których kapitał jest udzielany przedsiębiorstwom na czas określony i w wyznaczonym terminie podlega zwrotowi. Jest to atrakcyjna forma z uwagi na możliwość regulowania własnych zobowiązań z opóźnieniem w stosunku do otrzymanego świadczenia. Jednak cechą niepożądaną tego finansowania jest to, że z reguły trzeba płacić odsetki, a kapitał obcy może być w części utracony w wyniku strat, gdy do ich pokrycia kapitał własny okaże się niewystarczający.

Rys. 1. Źródła finansowania zasobów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: B. Gierusz, *Podręcznik samodzielnej nauki księgowania*, Ośrodek Doradztwa i Doskonalenia Kadr, Gdańsk 2008, s. 47

Rozwój przedsiębiorstw zależy również od dostępu do zewnętrznych źródeł finansowania, które polegają na pozyskiwaniu środków z otoczenia przedsiębiorstwa, na ogół z rynku pieniężnego kapitałowego i kredytowego. Poziom zapotrzebowania na ten rodzaj kapitału określają następujące czynniki: potrzeby w zakresie inwestycji w rzeczowe aktywa trwałe, poziom efektywności finansowej prowadzonej działalności, polityka dywidend, zobowiązania finansowe obciążające przyszłe okresy, wysokość odpisów amortyzacyjnych. Najczęściej stosowanym krótkoterminowym źródłem finansowania przez małe i średnie przedsiębiorstwa są kredyty, zarówno inwestycyjne – służące finansowaniu potrzeb rozwojowych, jak i obrotowe – finansujące działalność bieżącą. Ze względu na brak wiarygodnego zabezpieczenia spłaty kredytu dostęp do niego jest utrudniony zwłaszcza na etapie rozruchu firmy, jednak banki wprowadzają wiele rodzajów kredytów w celu dostosowania się do potrzeb klientów. Obok kredytów występują pożyczki regulowane przepisami cywilnoprawnymi,

które często są źródłem finansowania dla jednej strony, zaś dla drugiej szczególną formą lokaty finansowej. Najłatwiejszym do pozyskania kapitałem są zobowiązania odnawialne mające charakter płatności regulowanych okresowo, które są źródłem bezpłatnym i obciążonym najmniejszym ryzykiem zmienności stopy oprocentowania. Są to między innymi zobowiązania wobec pracowników z tytułu wynagrodzeń, środki na ubezpieczenia społeczne, podatki należne budżetowi państwa. Przedsiębiorstwo obraca tym kapitałem do momentu jego wymagalności praktycznie bez ponoszenia kosztów. Bardziej elastycznym źródłem krótkoterminowego finansowania niż np. kredyty bankowe jest factoring, za pomocą którego firmy o niskiej zdolności do wywiązywania się ze zobowiązań, mające problemy płatnicze, mogą pozyskać środki finansowe, omijając kosztowne zabezpieczenia [Filip, Grzebyk, red. 2012: 53].

Korzystanie z poszczególnych źródeł finansowania jest kształtowane kontaktami firm z otoczeniem, powinno być dokładnie przemyślane, dlatego przedsiębiorcy powinni zapoznać się ze wszystkimi możliwościami i przeanalizować obecną sytuację przedsiębiorstwa [Dziekański i in. 2014: 148–155]. W przypadku wyczerpania tradycyjnych możliwości pozyskania środków sięga się po alternatywne sposoby finansowania. Polskie firmy coraz częściej wykorzystują szanse, jakie stwarzają niekonwencjonalne formy finansowania, które bywają atrakcyjniejsze od sposobów powiększania kapitałów tradycyjnymi metodami. Jednak z kapitałem zewnętrznym wprowadzanym do przedsiębiorstwa wiążą się też koszty czy zmiany organizacyjne, przez co zarządzający powinni zwracać uwagę nie tylko na korzyści, ale także na niebezpieczeństwa wynikające z poszczególnych źródeł finansowania. Małe i średnie przedsiębiorstwa mają wiele możliwości pozyskania różnorodnych funduszy na rozwój działalności i poprawę wyników gospodarowania, np. *venture capital*, anioły biznesu, fundusze pożyczkowe. Rynek finansowy udostępnia coraz to nowsze formy finansowania, ale do zastosowania ich w praktyce potrzebna jest określona wiedza i umiejętności, by wykorzystać zdobyte środki efektywnie.

Stan i bariery rozwoju przedsiębiorstw w Polsce

W gospodarce rynkowej niezmiernie ważny jest rozwój indywidualnej działalności gospodarczej. Z uwagi na powyższe szczególnym zainteresowaniem ze strony rządzących cieszy się sektor MŚP, bowiem stanowi on 99,8% ogółu przedsiębiorstw⁴. Sektor MŚP obejmuje trzy grupy: mikroprzedsiębiorców, małych przedsiębiorców, średnich przedsiębiorców, a zakwalifikowanie danej jednostki do określonej grupy następuje na podstawie ustawy o swobodzie działalności gospodarczej⁵. Tabela 1. przedstawia liczbę przedsiębiorstw w Polsce w okresie 2003–2012 oraz udział poszczególnych grup w ogólnej liczbie przedsiębiorstw.

⁴ Dane o zasobach przedsiębiorstw pozyskano ze stron internetowych Ministerstwa Gospodarki, raport: Przedsiębiorczość w Polsce, oraz Głównego Urzędu Statystycznego.

⁵ Ustawa z dnia 02 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej, Dz.U. z 2010 r., nr 220, poz. 1447, art. 104–106.

Tabela 1. Stan i struktura przedsiębiorstw w Polsce według klas wielkości – według danych REGON za lata 2003–2012

Rok	Przedsiębiorstwa ogółem	mikro-		małe		średnie		duże	
		liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%
2003	3 646 992	3 463 245	95,0	144 618	4,2	30 106	0,8	6 023	0,2
2004	3 670 915	3 485 970	95,0	149 159	4,1	30 029	0,8	5 757	0,1
2005	3 718 521	3 528 198	94,9	154 643	4,4	30 174	0,8	5 506	0,1
2006	3 740 741	3 548 677	94,9	165 408	4,4	30 219	0,8	5 437	0,1
2007	3 806 168	3 599 259	94,6	159 426	4,2	30 266	0,8	5 471	0,1
2008	3 868 061	3 666 481	94,8	164 795	4,5	31 225	0,8	5 560	0,1
2009	3 880 237	3 672 853	94,7	170 182	4,6	31 648	0,8	5 554	0,1
2010	4 086 409	3 876 119	94,9	173 099	4,2	31 670	0,8	5 521	0,1
2011	4 071 576	3 861 352	94,8	173 449	4,3	31 329	0,8	5 446	0,1
2012	4 122 295	3 912 112	94,9	171 552	4,2	32 156	0,8	6 475	0,2

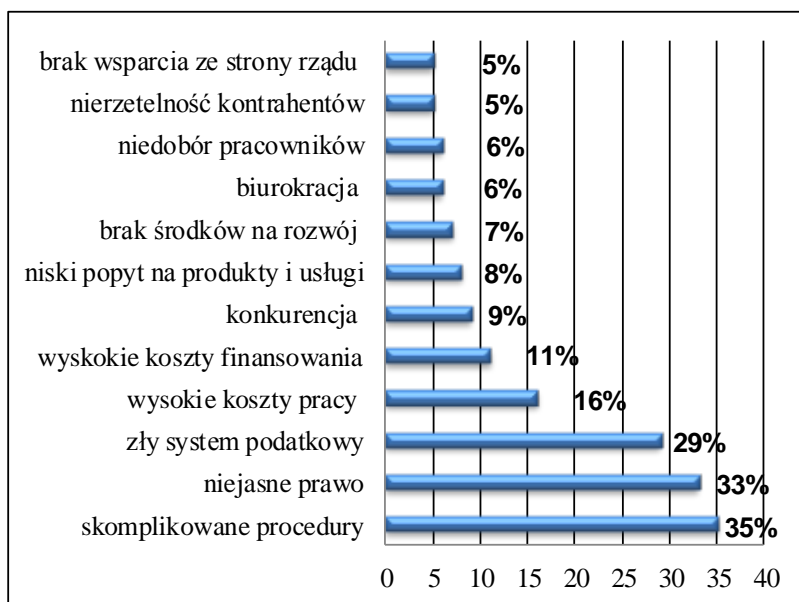
Źródło: Opracowanie na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

W 2012 roku liczba przedsiębiorstw aktywnych zarejestrowanych w Polsce w rejestrze REGON wynosiła 4 122 295. Struktura tych podmiotów, biorąc pod uwagę poszczególne grupy wielkości, przedstawiała się następująco: mikroprzedsiębiorstwa (zatrudniające do 9 pracowników) w liczbie 3 912 112 stanowiły 94,9% wszystkich firm, małe (od 10 do 49 pracowników) – 171 552 to 4,2%, średnie (zatrudniające od 50 do 249 pracowników) – 32 156, co daje 0,8%, zaś podmioty duże (zatrudniające ponad 249 pracowników) w liczbie 6 475 stanowiły 0,2% ogółu przedsiębiorstw.

W porównaniu z 2011 rokiem liczba firm odnotowanych w systemie REGON w 2012 roku wzrosła o 1,2% (w roku 2011 liczba ta wynosiła 4 071 576). Ogólnie z roku na rok można zaobserwować średnioroczny wzrost przedsiębiorstw w okresie od 2003–2012 roku z wykluczeniem roku 2011, kiedy nastąpił nieznaczny spadek. W badanym okresie blisko 95% ogółu podmiotów stanowiły mikroprzedsiębiorstwa przy średnio 4,5% udziale małych, 0,8% średnich i 0,1% dużych przedsiębiorstw.

Prowadzenie indywidualnej działalności gospodarczej w Polsce jest postrzegane jako nieatrakcyjna forma pracy wymagająca dużej inwencji, samozaparcia i zaplecza finansowego. Na ogólną negatywną ocenę warunków prowadzenia działalności ma wpływ szereg barier, z którymi muszą zmagać się przedsiębiorstwa. Zostały one zaprezentowane na rysunku 2.

Z wykresu wynika, że spośród barier ograniczających lub wręcz zniechęcających do podejmowania ryzyka inwestycyjnego, a czasem nawet do samego prowadzenia działalności, najczęściej wymieniane są trzy. Są to skomplikowane procedury administracyjne, niejasne i niespójne przepisy prawa oraz wysokie podatki i mało sprzyjający system fiskalny. Znaczącymi przeszkodami w ocenie przedsiębiorców są również wysokie koszty pracy (16%) i koszty finansowania działalności (11%). Kolejne bariery mają mniejsze znaczenie. Uzyskały od 5 do 9% wskazań. Wśród nich należy wliczyć: poziom konkurencji, niski popyt, brak środków na rozwój, biurokrację, brak wykwalifikowanej kadry, nierzetelność kontrahentów, a także poczucie braku poparcia ze strony rządzących.

Rys. 2. Bariery w prowadzeniu własnej działalności w Polsce w 2012 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie raportu „MŚP pod lupą”, Europejski Fundusz Leasingowy, www.efl.pl/finansowanie/EFL_Raport_MSP_pod_lupa.pdf

Pomimo negatywnej oceny warunków prowadzenia działalności należy zwrócić uwagę na fakt, iż z roku na rok rośnie liczba przedsiębiorstw. Poprawia się również wskaźnik przeżywalności uznawany za miarę ich aktywności traktowanej jako kontynuacja założonej działalności.

Tabela 2. Wskaźnik aktywności małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce według danych za lata 2004–2012

Rok	Przedsiębiorstwa		
	Ogółem zarejestrowane	Aktywne (po roku od rejestracji)	Wskaźnik przeżycia
2004	186 684	116 259	62,3%
2005	211 142	142 836	67,6%
2006	241 352	160 584	66,5%
2007	273 579	193 332	70,7%
2008	294 315	224 825	76,4%
2009	275 545	212 169	77,0%
2010	293 046	227 989	77,8%
2011	285 455	218 658	76,6%
2012	291 134	225 337	77,4%

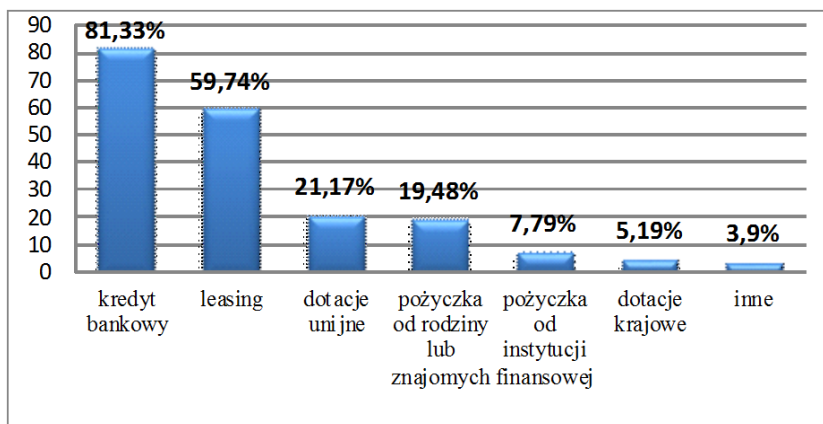
Źródło: Opracowanie własne na podstawie Raportu Głównego Urzędu Statystycznego, Warunki powstania i działania oraz perspektywy rozwojowe polskich przedsiębiorstw powstałych w latach 2004–2012, http://www.stat.gov.pl/gus/5840_823_PLK_HTML.htm

Jak wynika z tabeli 2, poziom przeżywalność polskich jednostek gospodarczych po roku od daty rejestracji jest dość niski, jednak wykazuje tendencje wzrostowe.

Alternatywne formy finansowania polskich przedsiębiorstw – kryteria wyboru i ocena dostępności

Z dotychczasowych badań dotyczących finansowania przedsiębiorstw sektora MŚP wynika, że większość, bo aż 61,54%, jednostek korzysta z mieszanych form finansowania, łącząc finansowanie zewnętrzne z wewnętrznym. Niemal co trzeci podmiot gospodarczy (29,49%) korzysta wyłącznie z własnego kapitału, natomiast 8,97% firm stosuje zewnętrzne formy finansowania [Raport Agencji Rozwoju Innowacji, 2012: 45; Filip, Grzebyk, red. 2012: 61–65]

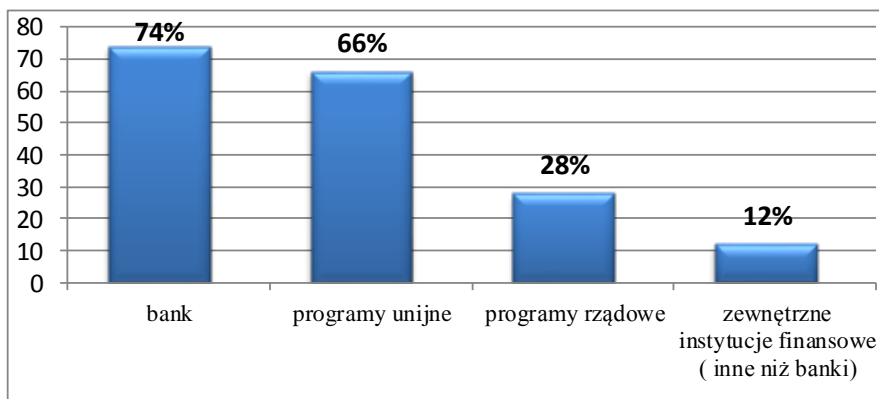
Najbardziej popularną i korzystną formą finansowania zewnętrznego jest kredyt bankowy, z którego korzysta 81,33% przedsiębiorstw. Blisko 60% jednostek wykorzystuje leasing jako alternatywę finansowania swojej działalności. Trzecią formą finansowania, najczęściej wybieraną przez przedsiębiorstwa, są dotacje unijne, których poziom wynosi 21,17%. Polscy przedsiębiorcy cenią sobie pożyczki od rodziny i znajomych – z tej formy pozyskania kapitału korzysta 19,48% firm. Pożyczki od zewnętrznej instytucji finansowej niebędącej bankiem są brane pod uwagę przez 7,79% przedsiębiorstw. Przyczyną takiego stanu może być brak wiedzy o ich istnieniu. Dane dotyczące wyboru różnych form finansowania zewnętrznego przez polskie firmy zostały przedstawione na rysunku 3.

Rys. 3. Formy finansowania zewnętrznego wykorzystywanego przez przedsiębiorstwa

Źródło: Opracowanie własne na podstawie raportu „Finansowanie mikro-, małych i średnich firm w 2012 r., Agencja Rozwoju Innowacji, <http://www.arisa.com.pl/aktualnosci.php/88>

Przedsiębiorstwa korzystające z finansowania zewnętrznego wybierają jako instytucję finansową przede wszystkim bank (74%), programy unijne (66%) oraz programy rządowe (28%). Zaledwie 12% jednostek korzysta z firm finansujących niebędących bankami.

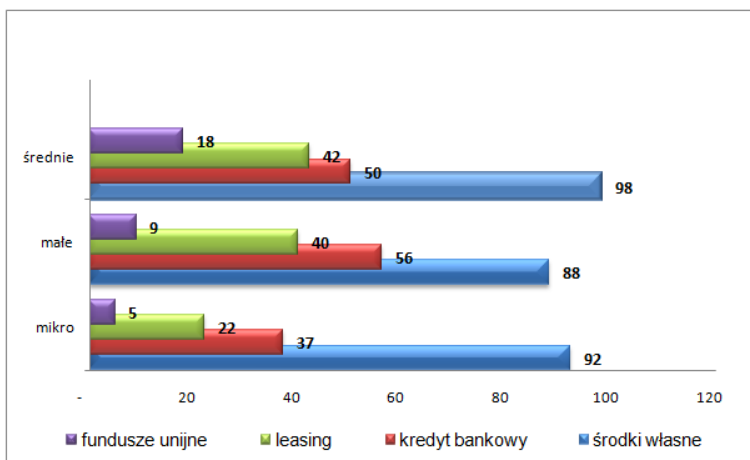

Rys. 4. Najczęściej wybierane przez przedsiębiorstwa instytucje finansowania zewnętrznego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie raportu „Finansowanie mikro-, małych i średnich firm w 2012 r., Agencja Rozwoju Innowacji, <http://www.arisa.com.pl/aktualnosci.php/88>

Z przeprowadzonych badań dotyczących źródeł finansowania zarówno obcych, jak i własnych wynika iż, większość przedsiębiorstw jako źródło finansowania wybiera na pierwszym miejscu środki własne. Wśród mikroprzedsiębiorców aż 92% w ten właśnie sposób finansuje prowadzoną działalność. Ta grupa firm wykazuje największą niechęć do korzystania z obcych źródeł finansowania. Tylko 37% mikroprzedsiębiorstw zasila niedobór kapitału z kredytu, z leasingu 22% i 5% ze środków unijnych.

Małe i średnie przedsiębiorstwa wykazują większą chęć finansowania działalności ze środków obcych. Korzystanie z kredytów bankowych deklaruje 56% małych firm i 50% średnich. Z innego obcego finansowania, jakim jest leasing, korzysta 40% małych i 42% średnich jednostek. Funduszami unijnymi posiłkuje się 18% średnich firm oraz 9% małych przedsiębiorstw. Wykorzystywanie poszczególnych form finansowania zewnętrznego uwzględniając wielkość firmy zostało zobrazowane na rysunku 5.

Rys. 5. Zewnętrzne źródła finansowania z uwzględnieniem wielkości firmy

Źródło: „MŚP pod lupą”, Europejski Fundusz Leasingowy, www.efl.pl/finansowanie/EFL_Raport_MSP_pod_lup.pdf

Uogólniając, należy stwierdzić, że wszystkie przedsiębiorstwa sektora MŚP, bez względu na wielkość, jako podstawową formę finansowania swojej działalności wybierają środki własne, a gdy tych jest niewystarczająca ilość, korzystają najczęściej kolejno: z kredytu, leasingu oraz funduszy unijnych jako form alternatywnych.

Szerokie badania w zakresie stanu, rozwoju i finansowania sektora małych i średnich przedsiębiorstw prowadzi Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości. W swoich raportach wskazuje, że przedsiębiorstwa starające się o finansowanie zewnętrzne często nie spełniają określonych wymogów instytucji finansowej, co jest powodem odmów udzielenia pomocy finansowej. Do najczęstszych przyczyn odmów finansowania zewnętrznego należą: niska zdolność kredytowa przy ubieganiu się o kredyt – tę przyczynę jako główną wskazuje 36% badanych przedsiębiorstw, brak wymaganego wkładu własnego stanowił barierę dla 27%, natomiast brak wymaganego zabezpieczenia – dla 22% jednostek gospodarczych. W przypadku aż 15% badanych firm przyczyną odmowy ze strony instytucji finansujących był zbyt krótki czas prowadzenia działalności przez przedsiębiorstwo.

Z danych zawartych w raporcie Agencji Rozwoju Innowacji dotyczących finansowania przedsiębiorstw sektora MŚP wynika, że jednostki rozważające finansowanie swojej działalności lub inwestycji ze środków obcych potrzebują przede wszystkim informacji na temat szczegółowych warunków, jakie trzeba spełnić, aby otrzymać finansowanie. Na potrzebę pozyskania takich danych wskazywało 36% badanych podmiotów. Na podjęcie decyzji o finansowaniu duży wpływ mają również informacje dotyczące procedur i wymaganych dokumentów (26%) oraz wskazanie celu, na jaki dane przedsiębiorstwo będzie pozyskiwało środki zewnętrzne (18%). Duże znaczenie mają dane o kosztach finansowania, opłatach, prowizjach, na które wskazało 17% badanych firm. Mniejsze znaczenie odnotowano we wskazaniach dotyczących informacji o formach finansowania (14%) czy też korzyściach z finansowania obcego (8%).

Z kolei raport Europejskiego Funduszu Leasingowego „MŚP pod lupą” wskazuje na potrzeby przedsiębiorców dotyczące ułatwień w pozyskaniu zewnętrznego finansowania. Wśród badanych jednostek najważniejszymi czynnikami mającymi wpływ na łatwość pozyskania zewnętrznego finansowania są informacje o możliwościach skorzystania z takiej formy informujące o dostępnych sposobach finansowania inwestycji. Na to uproszczenie wskazuje 26% przedsiębiorstw. Znaczącym czynnikiem są procedury związane z pozyskaniem obcego kapitału – na ten aspekt zwraca uwagę 17% badanych firm. Z kolei 18% podmiotów zgłasza potrzebę uproszczenia procedur i wymogów formalnych stawianych im przez instytucje finansowe, 14% – pomocy w przygotowaniu niezbędnej dokumentacji, a 7% – zmniejszenia liczby dokumentów. Pozostałe ułatwienia wskazywane przez badanych przedsiębiorców to: szkolenia z możliwych sposobów finansowania (6%), złagodzenie zasad dotyczących zabezpieczeń na dane zobowiązania (5%), obniżenie kosztów pozyskiwania kapitału, oprocentowania, opłat i prowizji (5%).

Raport Europejskiego Funduszu Leasingowego wskazuje również, jakie formy zewnętrznego finansowania są łatwe, a jakie trudne do pozyskania w opinii przedsiębiorców. Za najłatwiej dostępne źródła zdecydowanie uznają oni leasing i kredyt ban-

kowy. Na pierwszym miejscu znalazł się leasing. Blisko 77% badanych firm podkreśla że z tego rodzaju finansowania można skorzystać „bardzo łatwo” lub „raczej łatwo”. W przypadku kredytów bankowych 37% firm twierdzi, że „raczej łatwo” można go pozyskać, a 12%, że „bardzo łatwo”. O tym, że leasing jest „raczej trudno” bądź „bardzo trudno” dostępny, przekonanych jest 4% firm. W przypadku kredytów ten odsetek to już 27%. Duże obawy wśród przedsiębiorstw wzbudzają inne formy finansowania zewnętrznego, jak np. środki unijne, które 66% firm uznaje za „raczej trudno” lub „bardzo trudno” dostępne. Z raportu można wywnioskować, iż przedsiębiorcy nie mają wiedzy na temat dostępności funduszy *venture capital*. Aż 58% właścicieli firm wskazuje na brak informacji na ich temat.

Podsumowanie

Procesy zachodzące w każdym przedsiębiorstwie, szczególnie w fazie rozruchu, warunkowane są przede wszystkim posiadanym kapitałem. Powstawanie oraz rozwój przedsiębiorstwa, tak jak i każdego innego podmiotu gospodarczego, nierozzerwalnie wiąże się z pozyskiwaniem środków finansowych oraz z późniejszym gospodarowaniem nimi. Ważnym aspektem zatem w zarządzaniu przedsiębiorstwami mają alternatywne formy finansowania ich działalności.

W ostatnich latach obserwujemy ciągle wzrost liczby firm, przy czym w Polsce, podobnie jak w innych krajach rozwiniętych, dominują mikroprzedsiębiorstwa. Ogólnie kluczowe znaczenie w rozwoju gospodarczym Polski pełnią jednostki sektora MŚP.

Z przeprowadzonych badań i analiz wynika, że przedsiębiorcy określają warunki prowadzenia swoich działalności jako trudne, skarżąc się głównie na skomplikowane procedury administracyjne, niejasne i niespójne przepisy prawa oraz mało sprzyjający system fiskalny. W polskich realiach przedsiębiorstwa głównie korzystają ze środków własnych, ich alternatywą jest finansowanie zewnętrzne. Jako najbardziej popularne i najkorzystniejsze formy finansowania zewnętrznego wskazywane są przez firmy kredyt bankowy oraz leasing. Również przychylnie polskie przedsiębiorstwa patrzą na dotacje unijne. Sporadycznie korzystają również z pożyczek od rodziny. Bez względu na wielkość przedsiębiorstwa firmy sektora MŚP wybierają kolejno: środki własne, a gdy tych jest niewystarczająca ilość, korzystają najczęściej z kredytu, leasingu oraz funduszy unijnych jako alternatywnych form finansowania. Podobne postawy wykazują przedsiębiorstwa niezależnie od rejonu działania.

Przedsiębiorstwa chcące skorzystać z zewnętrznego dofinansowania swojej działalności napotykać wiele trudności z tym związanych. Główne bariery stanowią: biurokracja towarzysząca całemu procesowi, skomplikowane procedury pozyskania środków zewnętrznych oraz zbyt duże wymogi stawiane przez instytucje, od których mogą pozyskać finansowanie. Wśród przeszkód wymieniane są również wysokie koszty zewnętrznego kapitału związane z prowizjami.

Przedsiębiorstwa starające się o finansowanie zewnętrzne często nie spełniają wymogów stawianych przez instytucje finansowe, dlatego też spotykają się z odmową skorzystania z obcego kapitału. Wśród wszystkich form finansowania zewnętrznego najmniejsze trudności wiążą się z korzystaniem z leasingu. Duże obawy wśród przedsiębiorstw wzbudzają inne formy finansowania zewnętrznego, na przykład środki unijne czy *venture capital*, co często wynika z niewiedzy interesariuszy. Na bariery związane z brakiem informacji o możliwościach skorzystania z finansowania obcego za pośrednictwem instytucji finansowych wskazują sami przedsiębiorcy, a przecież to jeden z najważniejszych czynników mających wpływ na pozyskanie zewnętrznego finansowania. Finansowanie działalności wyłącznie z kapitału własnego wprawdzie zapewnia utrzymanie płynności finansowej, jednak ogranicza i spowalnia rozwój przedsiębiorstwa, który jest warunkiem walki z konkurencją, a także umożliwia wejście na rynek nowo powstającym przedsiębiorstwom. Dlatego rynek finansowy udostępnia alternatywne formy finansowania zewnętrznego, które to stwarzają możliwości rozwoju oraz szansę poprawy wyników gospodarowania.

Bibliografia

- Bielawska A., 2000, *Finanse przedsiębiorstwa: teoria i praktyka*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin.
- Brzozowska K., 2009, *Znaczenie dostępu do informacji [w:] Przedsiębiorczość jako niewykorzystane źródło sukcesu*, red E. Okoń-Horadyńska, PTE Warszawa.
- Chynał H., 2008, *Kredyty bankowe i inne formy finansowania. Poradnik dla małych i średnich firm*, Difin, Warszawa.
- Chwistecka-Dudek H., 2009, *Dywersyfikacja-strategia rozwoju przedsiębiorstwa*, Wyższa Szkoła Biznesu Dąbrowa Górnicza, Dąbrowa Górnicza.
- Dziawgo D., Zawadzki A., 2011, *Finanse przedsiębiorstwa*, Wydawnictwo Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Warszawa.
- Dziekański P., Olak A., Pytka S., 2014, *Marketing terytorialny. Gmina i jej promocja*, Wyd. WSBiP w Ostrowcu Świętokrzyskim, Koszyce-Ostrowiec Świętokrzyski-Zagnańsk.
- Filip P., Grzebyk M. (red), 2012, *Nowoczesne koncepcje finansowania działalności gospodarczej*, Internetowa Promocja Nauki, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów.
- Filip P., Grzebyk M., 2006, *Prowadzenie działalności gospodarczej na zasadzie franczyzy – uwarunkowania formalno-prawne, aspekty ekonomiczne i antropologiczne*, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa, Tarnobrzeg.
- Finansowanie mikro-, małych i średnich firm*, 2012, Agencja Rozwoju Innowacji, Warszawa.
- Gierusz B., 2008, *Podręcznik samodzielnej nauki księgowania*, Ośrodek Doradztwa i Doskonalenia Kadr, Gdańsk.
- <http://www.mg.gov.pl/files/upload/8438/Przedsiębiorczosc%20w%20Polsce%202010%20druk%20pdf>, Przedsiębiorczość w Polsce, Ministerstwo Gospodarki, lipiec 2010.
- http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcj/gus/PUBL_pgwf_zmiany_strukturalne_grup_podmiotow_2011.pdf
- http://www.stat.gov.pl/gus/5840_823_PLK_HTML.htm, Warunki powstania i działania oraz perspektywy rozwojowe polskich przedsiębiorstw powstałych w latach 2004–2008, Warunki powstania i działania oraz perspektywy rozwojowe polskich przedsiębiorstw powstałych w latach 2007–2011.
- http://www.efl.pl/finansowanie/EFL_Raport_MSP_pod_lup.pdf
- <http://www.arisa.com.pl/aktualnosci.php/88>
- Łyszczak M., 2010, *Podstawy gospodarki finansowej spółki [w:] Rachunkowość finansowa i podatkowa*, red. T. Cebrowska, PWN, Warszawa.

- Raport *Finansowanie mikro- małych i średnich firm*, Agencja Rozwoju Innowacji, Warszawa 2012.
- Sieradzka K., 2014, *Polityka innowacyjności a rozwój przedsiębiorstw w Polsce [w:] Procesy innowacyjne a rozwój regionu*, Pytlak K., Majerek D., Sieradzka K. i inni, Wyd. Politechnika Lubelska, Lublin.
- Ustawa z dnia 02 lipca 2004 r.o swobodzie działalności gospodarczej, Dz.U. z 2010 r., nr 220, poz. 1447 z późn. zm.
- Wolański R., 2012, *Kredyty preferencyjne dla MSP*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego”, Ekonomiczne Problemy Usług, nr 80, Szczecin.

Alternative ways of financing polish enterprises – importance and selection criteria

Summary

Currently majority of enterprises regardless of the legal form, type of conducted activities is forced to search for alternative ways of its financing. The main aim of the article is to present external sources of financing economic activity of polish companies, especially from small and medium-sized enterprises. Moreover, the obstacles in using external financing and ways of their eliminating were presented. Furthermore the assessment of level of facility in usage of such financing form was conducted. In the course of analytical proceedings secondary studies were used, which were based mainly on reports from Central Statistical Office , Innovation Development Agency and Polish Agency for Enterprise Development.

Key words: small and medium enterprises, external and internal sources of financing, economic activity of enterprises